

ZAGROŻENIA PSYCHOSPOŁECZNE W PRACY PERSONELU MŁODZIEŻOWYCH OŚRODKÓW WYCHOWAWCZYCH

dr hab. med. Joanna Bugajska

dr hab. Łukasz Baka

Prace o szczególnym charakterze

Ustawa o emeryturach pomostowych (Dz.U. nr 237, poz. 1656), Załącznik 2 poz. 21:

Prace nauczycieli, wychowawców i innych pracowników pedagogicznych zatrudnionych w młodzieżowych ośrodkach wychowawczych, młodzieżowych ośrodkach socjoterapii, ośrodkach szkolno-wychowawczych, schroniskach dla nieletnich oraz zakładach poprawczych

Prace o szczególnym charakterze

- Wymagające **szczególnej odpowiedzialności**
- Wymagające **szczególnej sprawności psychofizycznej**
- Należyte wykonywanie w sposób niezagrożający bezpieczeństwu **publicznemu**, w tym **zdrowiu i życiu innych osób**
- Możliwość należytego wykonywania zmniejsza się przed osiągnięciem wieku emerytalnego, na skutek pogorszenia się sprawności psychofizycznej, związanego z procesem starzenia się

Od nauczycieli wykonujących prace w młodzieżowych ośrodkach wychowawczych jest wymagana szczególna kondycja psychofizyczna w zakresie sensomotorycznych i temperamentalnych:

- ✓ **umiejętność koncentracji uwagi**
- ✓ **szybki refleks**
- ✓ **łatwość podejmowania decyzji pod wpływem zmieniających się bodźców**
- ✓ **podzielność uwagi**
- ✓ **wysoki stopień koordynacji wzrokowo-ruchowej**
- ✓ **zdolność do pracy w szybkim tempie**
- ✓ **szybka zmiana formy aktywności oraz metod działania**
- ✓ **odporność na zmęczenie**

ZAGROŻENIA PSYCHOSPOŁECZNE W PRACY PERSONELU MŁODZIEŻOWYCH OŚRODKÓW WYCHOWAWCZYCH

WYNIKI BADAŃ

3 grupy zawodowe:

- **nauczyciele, wychowawcy i inni pracownicy pedagogiczni zatrudnieni w młodzieżowych ośrodkach wychowawczych, młodzieżowych ośrodkach socjoterapii, ośrodkach szkolno-wychowawczych, schroniskach dla nieletnich oraz zakładach poprawczych,**
- **personel sprawujący opiekę nad mieszkańcami domów pomocy społecznej dla przewlekle psychicznie chorych, niepełnosprawnych intelektualnie dzieci i młodzieży lub dorosłych,**
- **personel medyczny oddziałów psychiatrycznych i leczenia uzależnień w bezpośrednim kontakcie z pacjentem.**

Cecha wspólna wybranych 3 grup zawodowych:

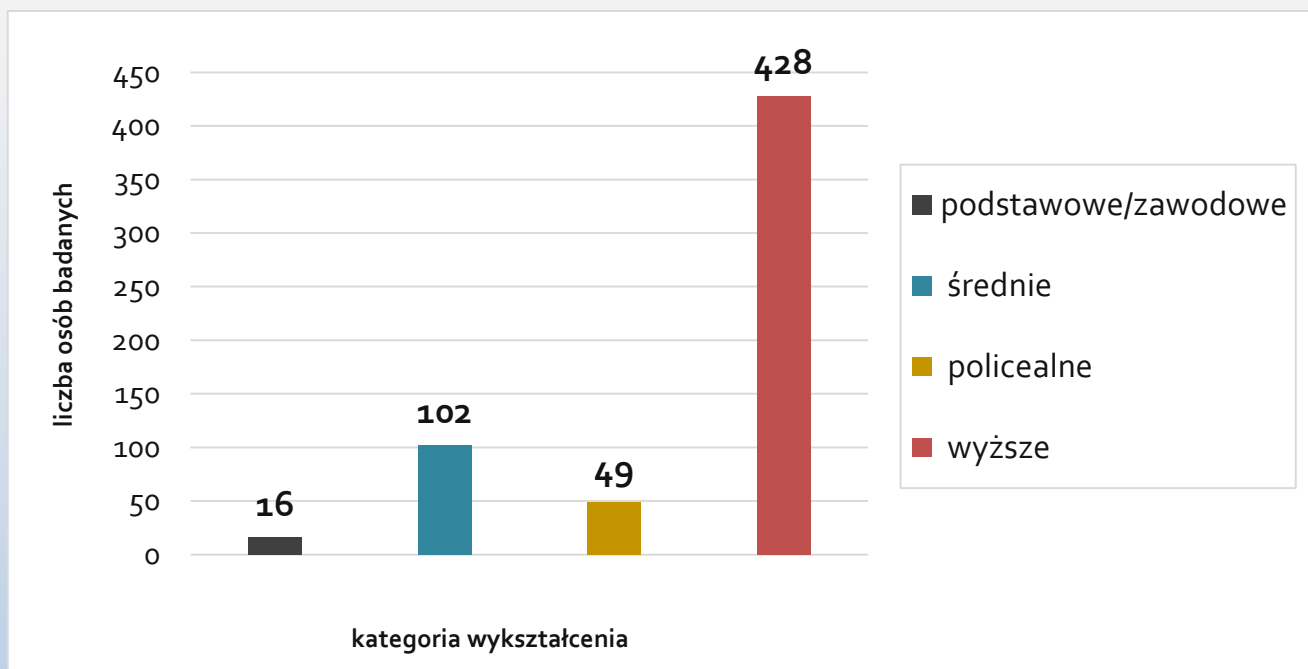
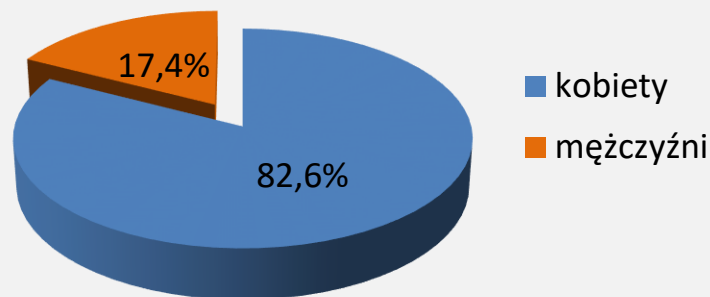
Intensywny i bezpośredni kontakt z innymi ludźmi, związanym z koniecznością niesienia pomocy w różnej formie:

- *stała opieka nad osobami młodocianymi, mającymi konflikt z prawem lub problemy społeczne,*
- *ratowanie życia i zdrowia,*
- *opieka nad osobami chorymi psychicznie i uzależnionymi.*

OSOBY BADANE n = 601

- ✓ Personel medyczny (n=201)
- ✓ Personel domów opieki (n = 200)
- ✓ **Personel zakładów wychowawczych (n = 200)**

Płeć

ZASIĘG BADAŃ

Badanie przeprowadzono w okresie maj – lipiec 2017 r. Badaniem objęto **35** ośrodków, znajdujących się na terenie wszystkich **16** województw w Polsce

MIEJSCE PRACY

Nauczyciele, wychowawcy i inni pracownicy pedagogiczni zatrudnieni w:

- młodzieżowych ośrodkach wychowawczych,
- młodzieżowych ośrodkach socjoterapii,
- ośrodkach szkolno-wychowawczych,
- schroniskach dla nieletnich,
- zakładach poprawczych

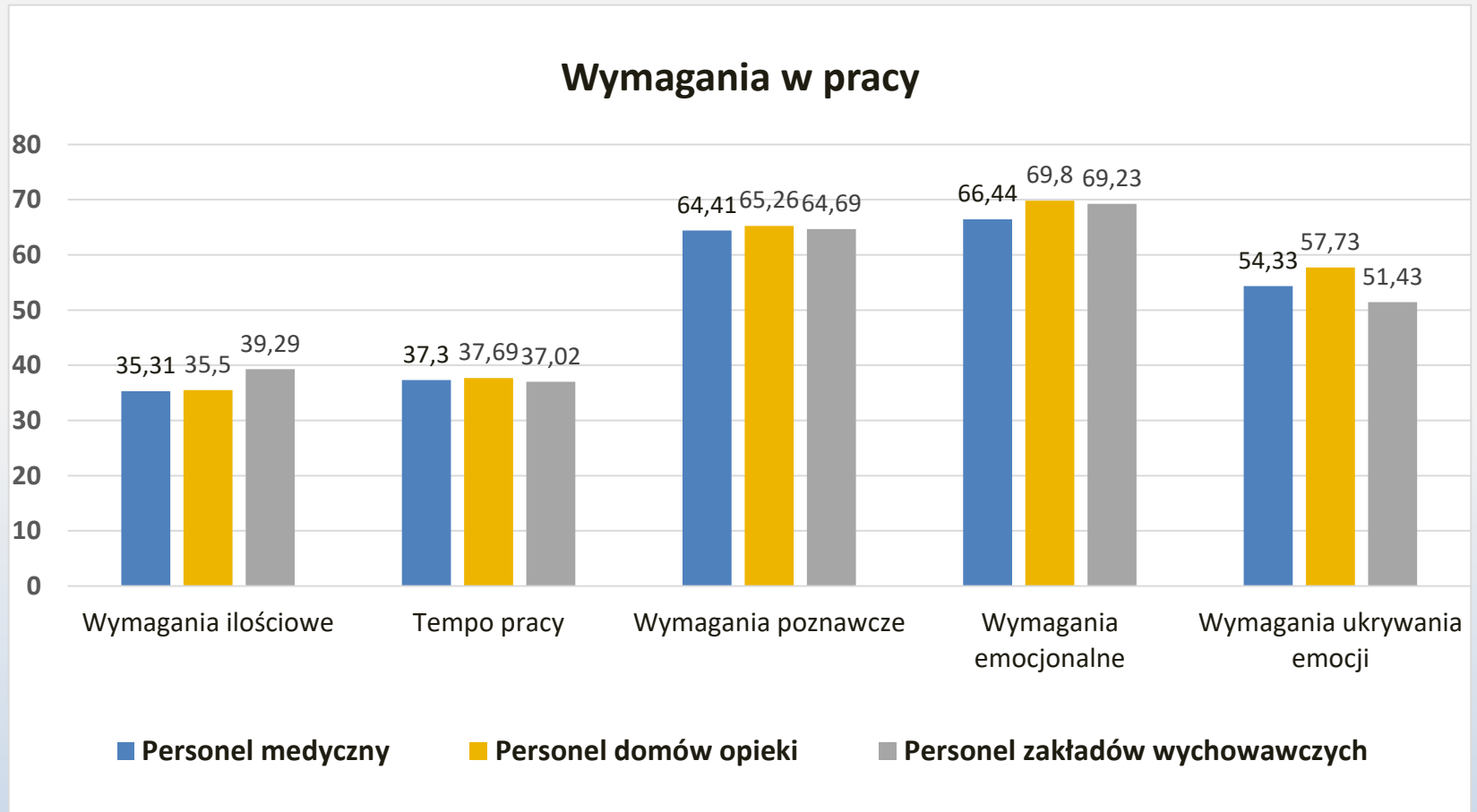
DANE DEMOGRAFICZNE

- **Wiek:** 24 – 70 lat (M = 43,3)
- **Płeć:** 156 kobiet (78%) i 44 mężczyzn (22%)
- **Staż pracy:** 1 – 39 lat (M = 14,1)
- **Wykształcenie:** wyższe 88%, średnie 9%, inne (3%)

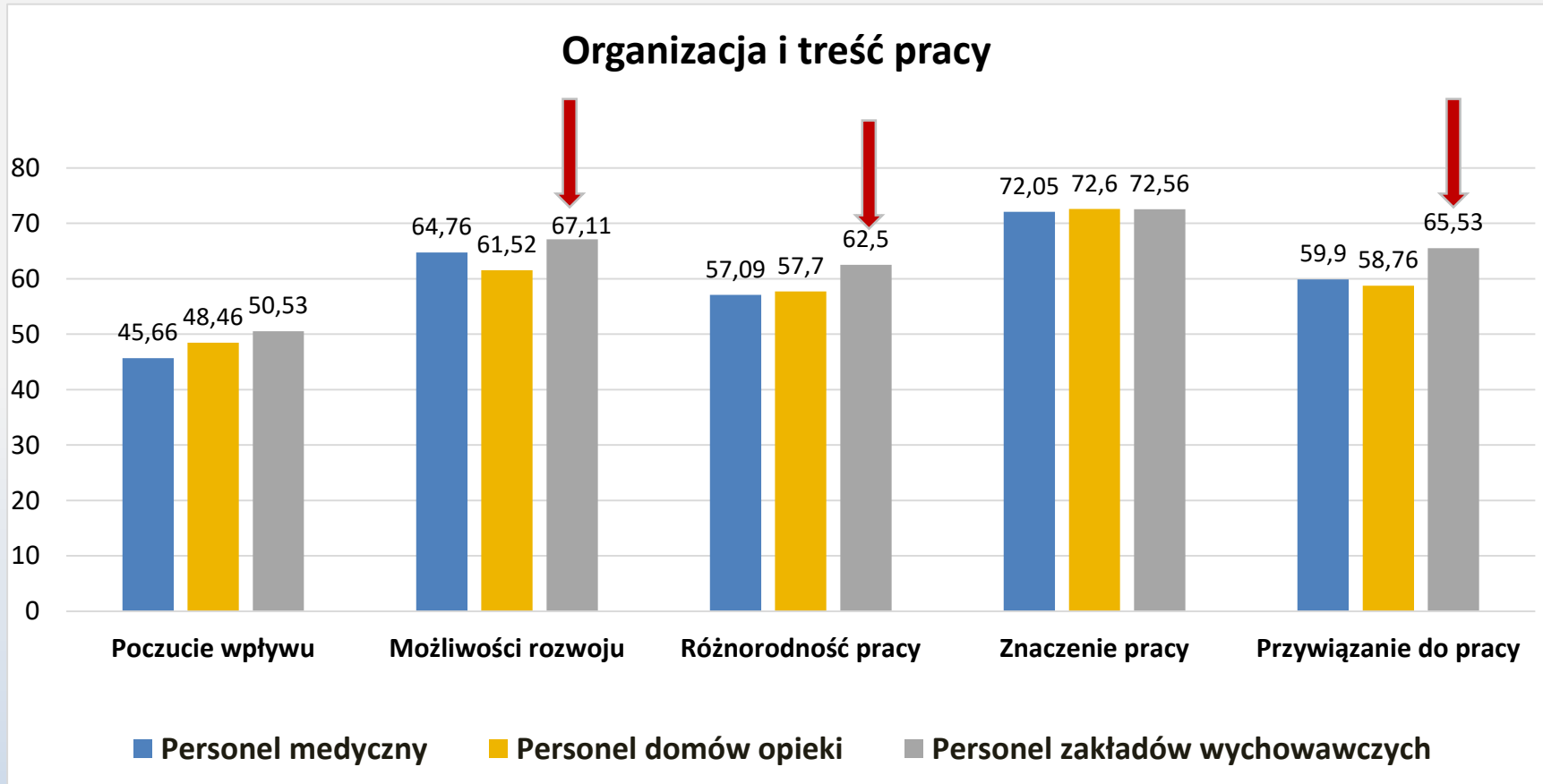
STANOWISKA

- ⇒ nauczyciel (35,5%),
- ⇒ wychowawca (32,5%)
- ⇒ pracownik pedagogiczny (8,5%)
- ⇒ terapeuty zajęciowego (7,5%)
- ⇒ psycholog (6,0%)
- ⇒ pracownik socjalny (5,5%)
- ⇒ inni (4,5%)

Wymagania w pracy

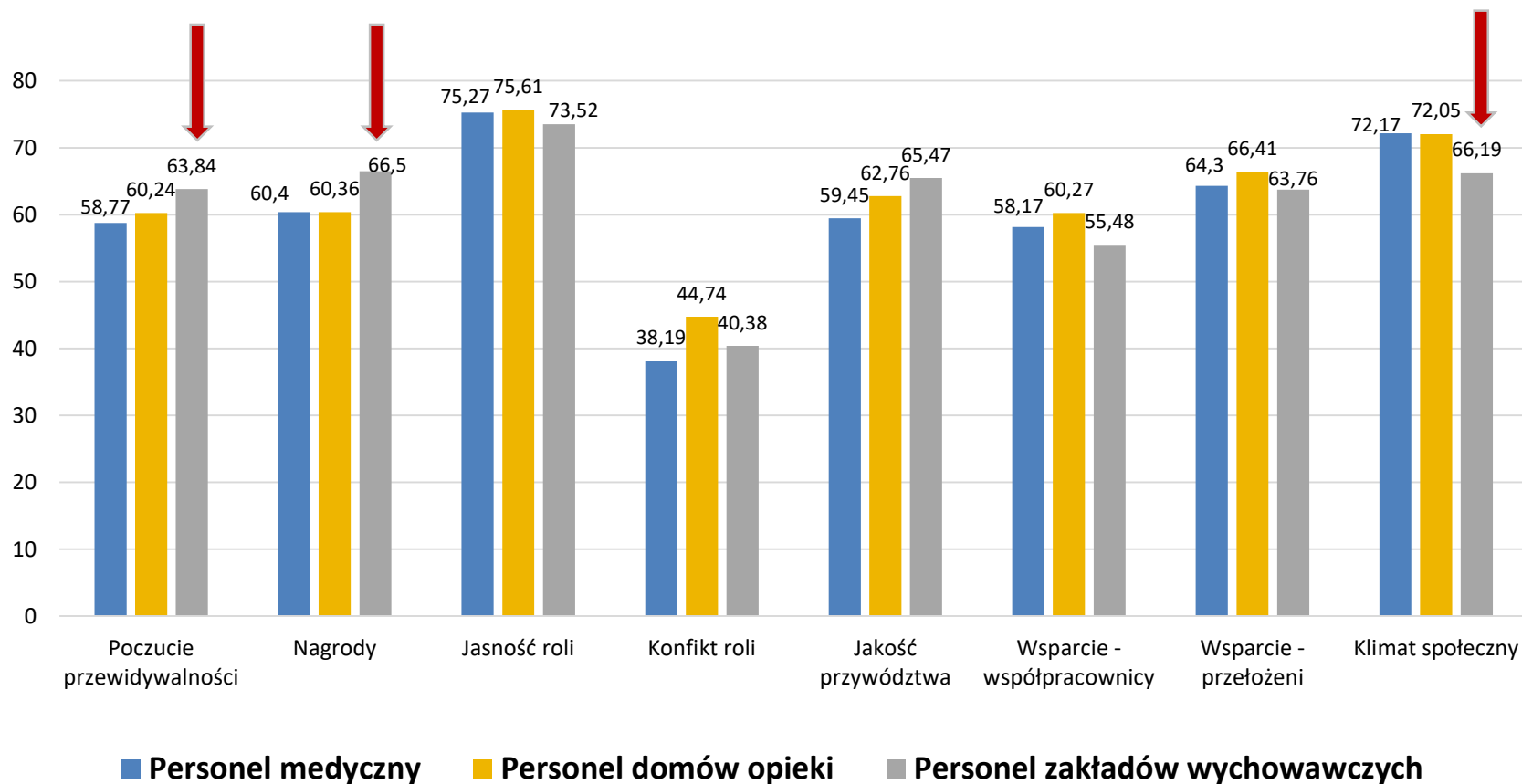

Organizacja pracy i treść pracy

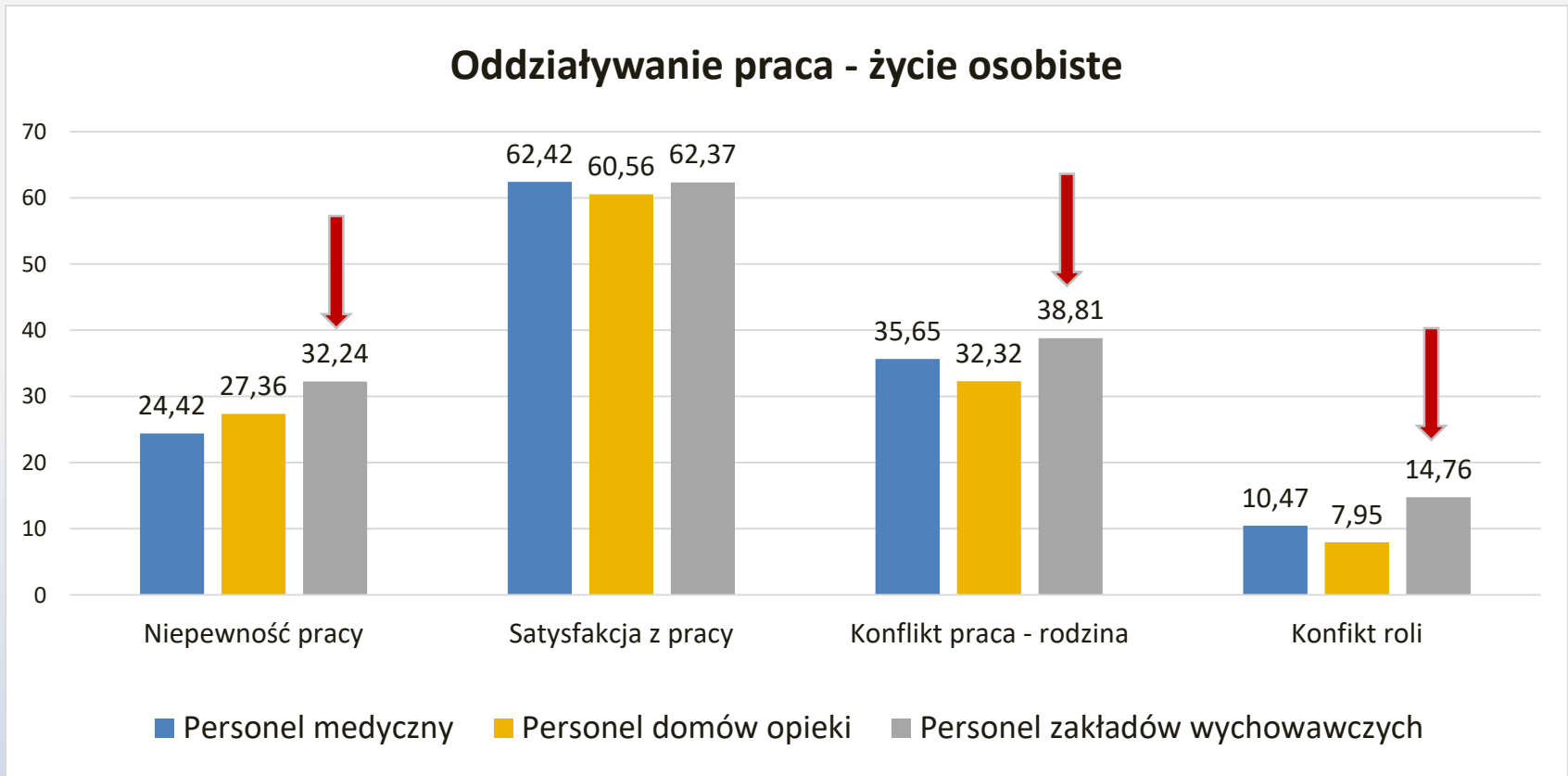

Relacje społeczne i jakość przywództwa

Relacje interpersonalne i przywództwo

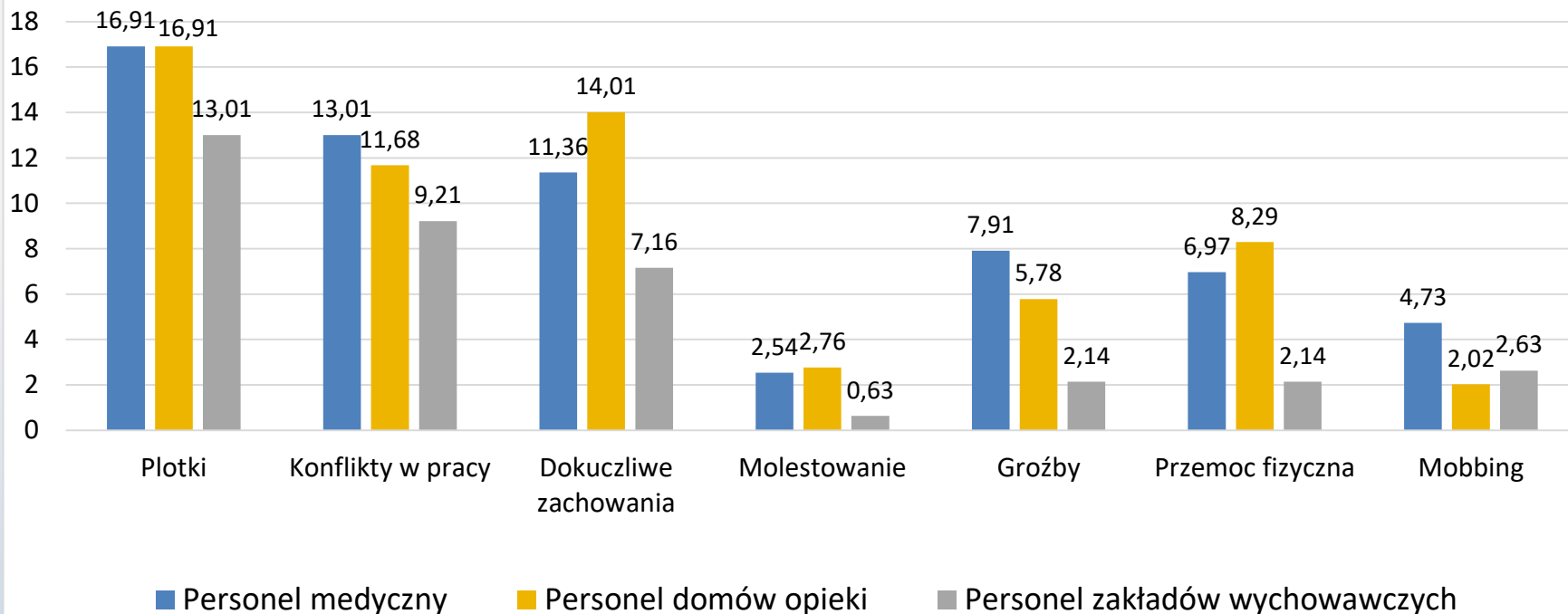

Oddziaływanie praca – życie osobiste

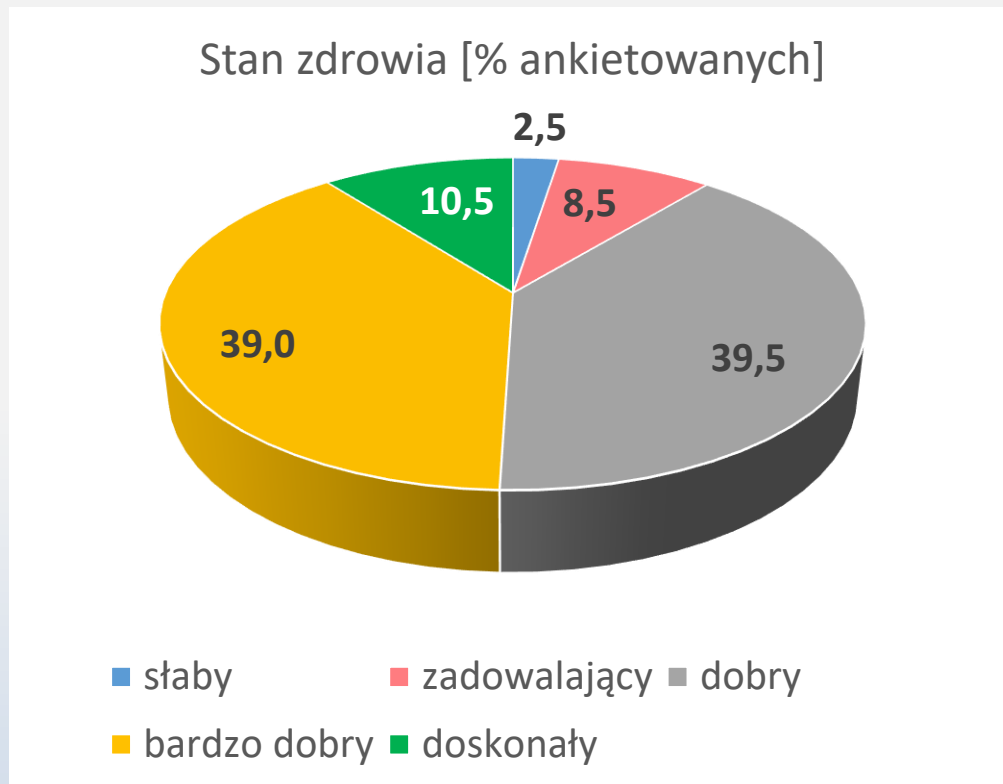

Negatywne działania ze strony innych pracowników

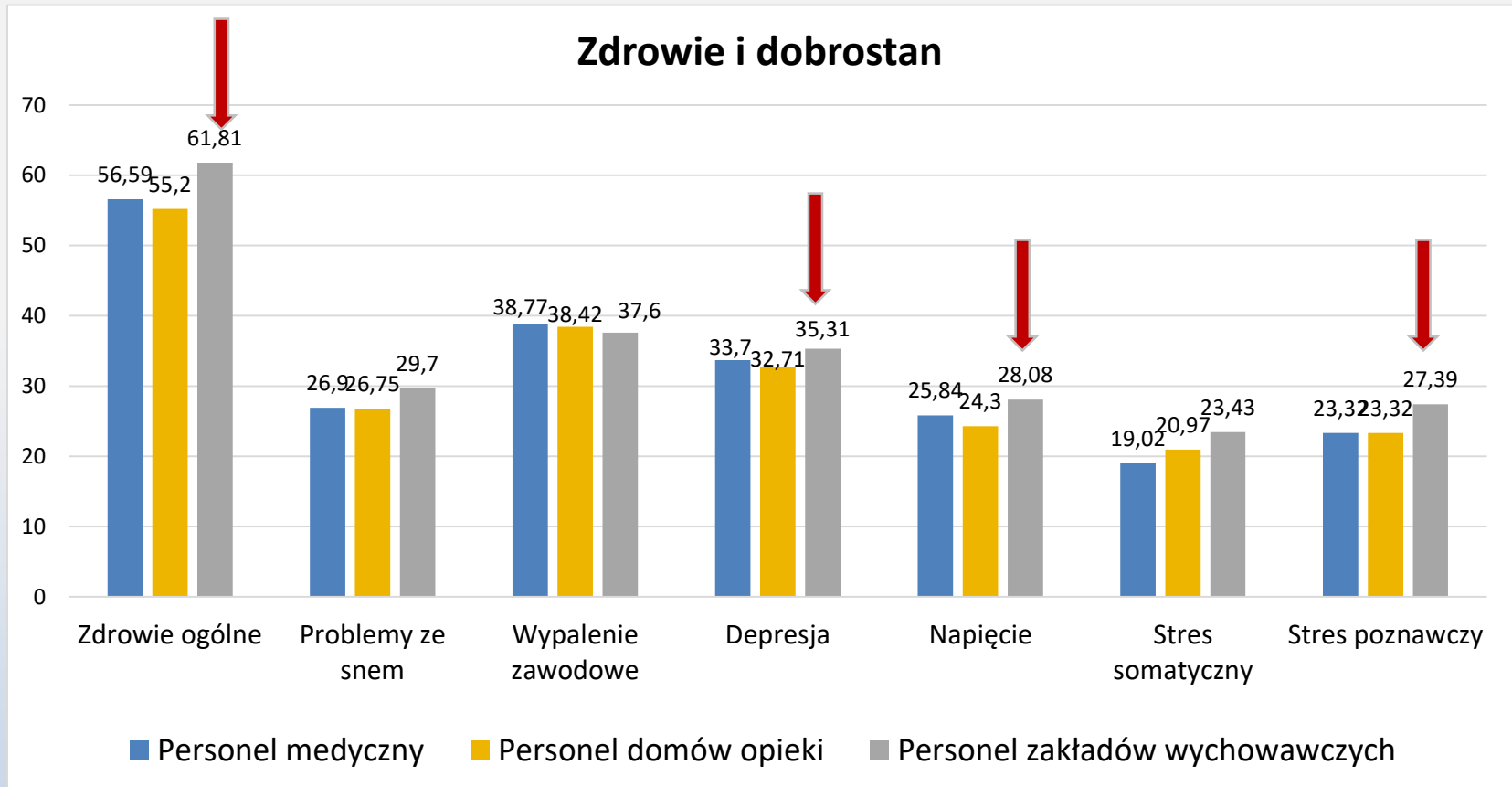
Negatywne działania ze strony innych pracowników

ZDROWIE

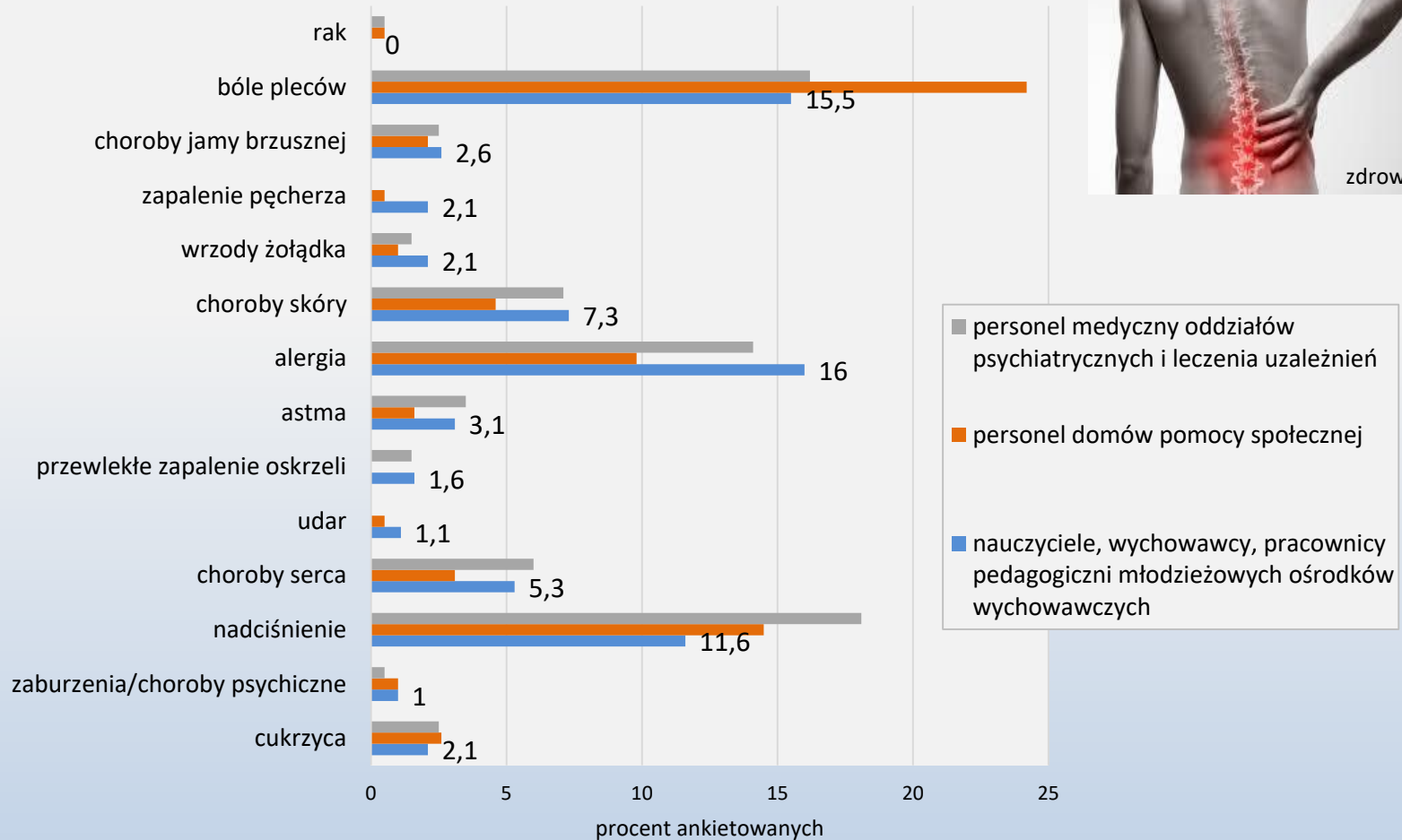

Zdrowie psychofizyczne i dobrostan

Częstość występowania chorób

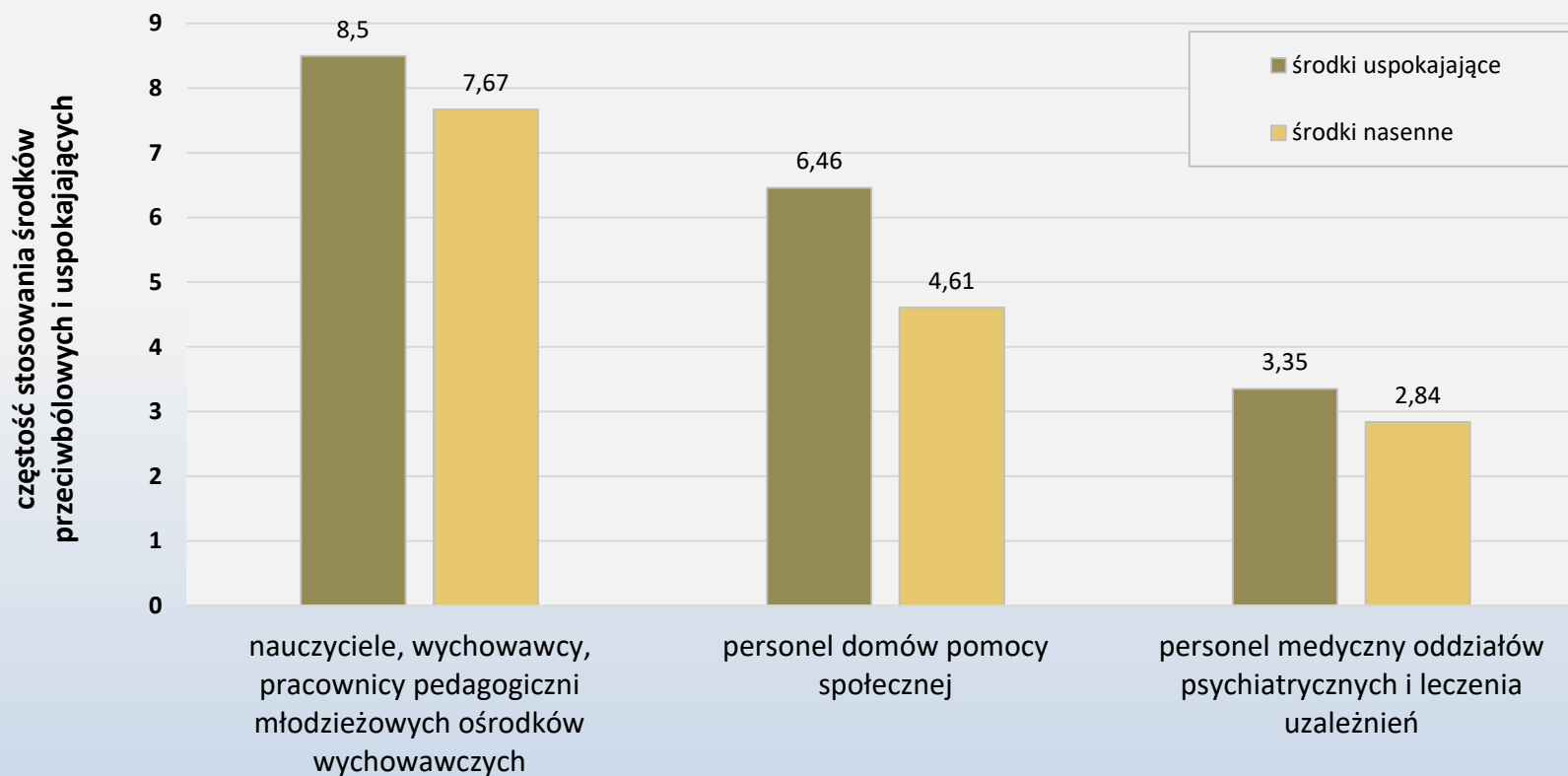
CHOROBY

ZAŻYWANIE LEKÓW

medme.pl

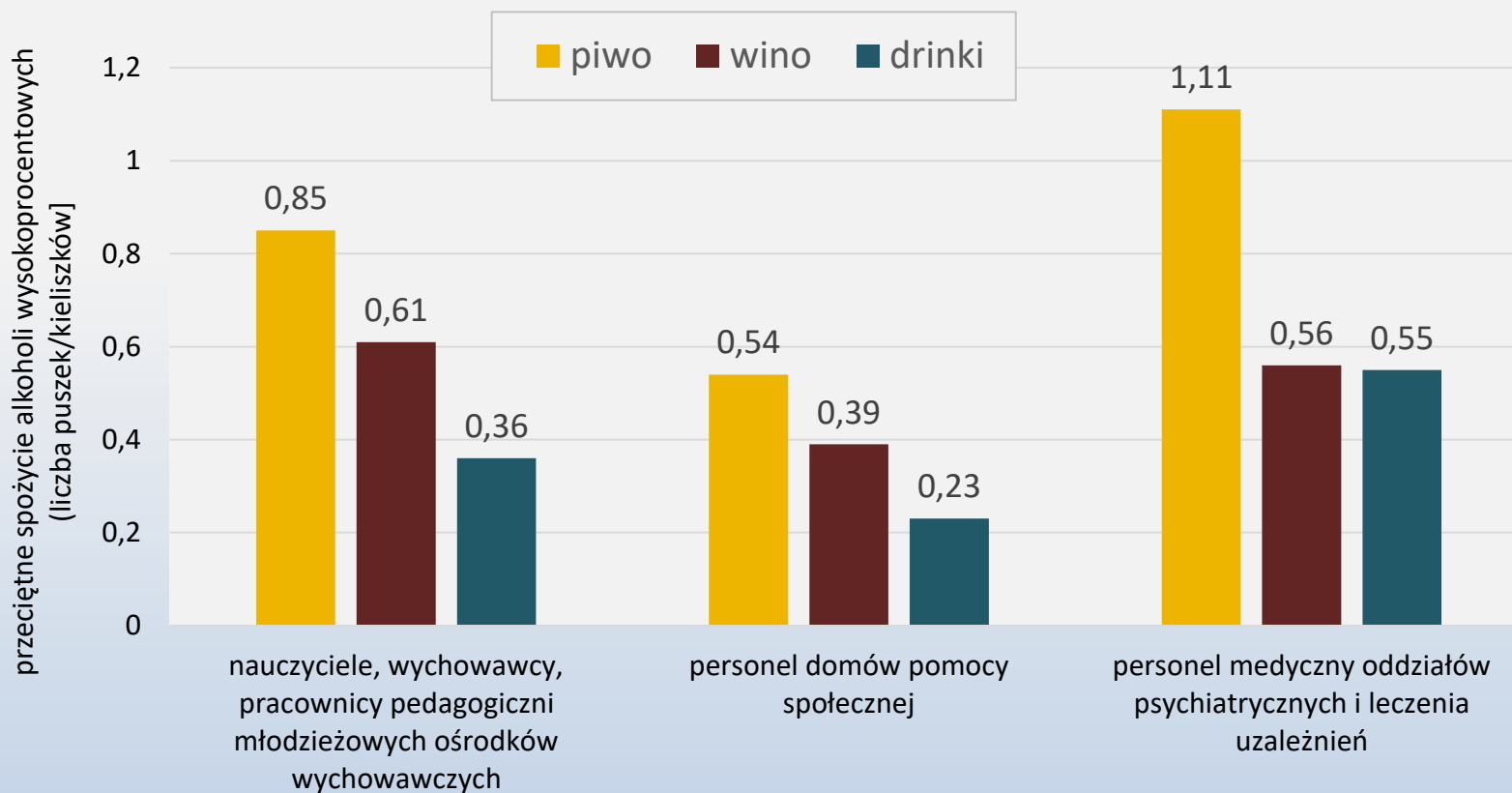

PICIE ALKOHOLU

pakernia24.pl

prawo.pl

WYPALENIE ZAWODOWE

*WYNIKI BADAŃ PORÓWNAWCZYCH Z
INNymi GRUPAMI*

OSOBY BADANE n = 1137

- ✓ Personel medyczny (n=200)
- ✓ Personel domów opieki (n = 201)
- ✓ Personel zakładów poprawczych (n = 200)
- ✓ Nauczyciele (n = 236)
- ✓ Policjanci (n = 300)

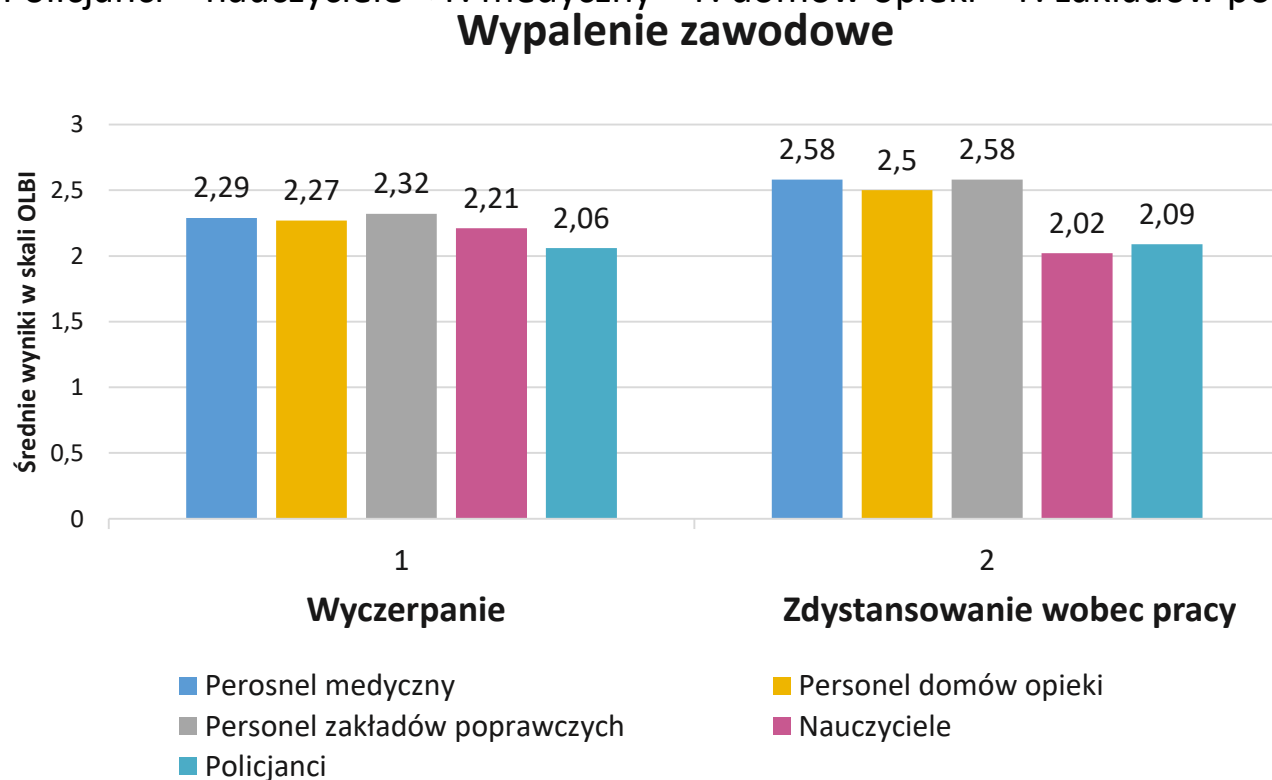
NARZĘDZIE

Wypalenie zawodowe mierzono szesnastopunktową Oldenburską Skalą Wypalenia (*Oldenburg Burnout Inventory*, **OLBI**, Demerouti i in., 2001; Baka i Basińska, 2015). Składa się ona z dwóch podskal:

- **wyczerpania (*exhaustion*)** - poczucie nadmiernego obciążenia fizycznego, poznawczego i/lub emocjonalnego pracą oraz niewystarczająca ilość zasobów związanych z radzeniem sobie z tym obciążeniem
- **zdystansowania wobec pracy (*disengagement from work*)** – obojętna i cyniczna postawa wobec pracy (dotyczy zarówno treści pracy, współpracowników i przełożonych, jak i całego środowiska związanego z pracą)

WYNIKI:

- 1) W odniesieniu do wyczerpania p. zakładów poprawczych różnił się tylko względem policjantów, którzy cechowali się niższym wyczerpaniem niż cztery pozostałe grupy zawodowe (Policjanci < P. zakładów poprawczych = Nauczyciele = P. medyczny = P. domów opieki)
- 2) Pod względem zdystansowania różnice były istotne między nauczycielami a trzema grupami: personelem medycznym, ośrodków społecznych i zakładów poprawczych. (Policjanci = nauczyciele < P. medyczny = P. domów opieki = P. zakładów poprawczych)

PODSUMOWANIE

ŹRÓDŁA STRESU (1)

W pracy personelu młodzieżowych ośrodków wychowawczych można wyróżnić następujące źródła stresu:

- **wysokie obciążenie emocjonalne, tj.** praca stawia w sytuacjach trudnych emocjonalnie (np. *monitorowanie stanu psychicznego wychowanków, interwencje przy próbach samobójczych*), w pracy trzeba odnosić się do osobistych problemów innych ludzi (np. *konflikty między wychowankami, konflikty między wychowankami i ich rodzinami*), praca wiąże się z emocjonalnym zaangażowaniem (np. *wychowanek zachowuje się agresywnie, trzeba zastosować wobec wychowanka środki przymusu bezpośredniego*)

ŹRÓDŁA STRESU (2)

W pracy personelu młodzieżowych ośrodków wychowawczych można wyróżnić następujące źródła stresu:

- **wysokie obciążenia ilościowe, tj.** duża liczba godzin przeznaczonych na pracę, duża ilość pracy do wykonania, duża ilość wykonanych czynności w danej jednostce czasu
- **wysoki poziom konfliktu praca – rodzina, tj.** poczucie, że praca zawodowa zaburza życie rodzinne (dotyczy to: braku czasu, napięcia emocjonalnego, wymogu odmiennego sposobu funkcjonowania „w rolach”)

SKUTKI STRESU

Do skutków stresu w tej grupie zawodowej należą:

- ❖ **dolegliwości zdrowotne, przede wszystkim alergię, bóle pleców i nadciśnienie tętnicze**

Zdolność radzenia sobie ze stresem w pracy może znacząco obniżyć:

- ❖ **bierność fizyczna w czasie wolnym od pracy,**
- ❖ **nadużywanie środków nasennych i uspokajających**

METODY WSPARCIA

Szkolenia i treningi

- ⇒ rozwijanie inteligencji emocjonalnej
- ⇒ treningi uważności
- ⇒ trening wzmacniania odporności
- ⇒ trening budowania zasobów osobistych – obejmujący zwiększenie świadomości znaczenia zasobów osobistych w radzeniu sobie ze stresem, diagnozę własnych zasobów, (osobowościowych i środowiskowych) diagnoza stylów radzenia sobie ze stresem
- ⇒ szkolenia w zakresie prewencji agresji ze strony wychowanków
- ⇒ szkolenia kadry kierowniczej w zakresie rozpoznawania symptomów uzależnienia od leków oraz procedur postępowania wobec pracowników nadużywających leków uspokajających i nasennych

METODY WSPARCIA

Działania obniżające obciążenie pracą:

- ➔ dostosowanie liczby pracowników do potrzeb kadrowych,
- ➔ wcześniejsze planowanie prac, partycypacja pracowników w ustalaniu harmonogramów pracy,
- ➔ zmniejszenie ilości pracy „papierkowej”, ograniczenie liczby obowiązków administracyjnych,
- ➔ szkolenia kadry kierowniczej w zakresie metod zmniejszania obciążenia ilościowego i jakościowego

pl.dreamstime.
com

METODY WSPARCIA

Działania wzmacniające relacje między pracownikami:

- ✓ uświadamianie przełożonym roli wsparcia w miejscu pracy i korzyści z tego płynących,
- ✓ uświadamianie pracownikom roli wsparcia koleżeńkiego w radzeniu sobie ze stresem,
- ✓ zwiększenie dostępności „sieci wsparcia” w pracy, np. poprzez łatwiejszy dostęp podwładnych do przełożonych,
- ✓ organizowanie grup samopomocy

METODY WSPARCIA

Promocja zdrowego stylu życia

- przygotowanie programów wspierających indywidualną i grupową aktywność fizyczną
- przygotowanie programów i akcji zachęcających do zdrowego odżywiania

Anna Łuczak
Łukasz Baka
Andrzej Najmiec

STRES W WYBRANYCH ZAWODACH O SZCZEGÓLNYM CHARAKTERZE

CENTRALNY INSTYTUT OCHRONY PRACY – PAŃSTWOWY
INSTYTUT BADAWCZY

Warszawa 2019 r.

